

Bogen er udgivet i forbindelse med PUBs 25 års jubilæum i 1989 og giver et godt billede af institutionen PUBs udvikling og spændvidde. Først og fremmest viser den, at forskning, som er bundet af institutionelle krav og normer ikke behøver begrænse sig til mekanisk og perspektivløs registrering af lytter- og seermassernes bevægelser. Her er nemlig en række eksempler på, hvordan Public Service begrebets enkelte elementer kan diskuteres, nuanceres og afprøves gennem empirisk forskning, der rækker ud over en blot og bar registrering af befolkningens medieadfærd.

Artikelsamlingen har tre hoveddele. Først en adfærdsdel, der præsenterer studier af befolkningens døgnrytme samt udviklinger og ændringer i medieforbrugsmønstre siden radio og TVs start. Anden del beskriver et antal forskningsprojekter, som undersøger de kognitive processer i tilegnelse af radio- og TV-programmer, spørgsmål om informationskløfter og forståelse og oplevelse af forskellige programtyper. Antologiens tredje del rummer eksempler på målgruppeforskning, f.eks. i forbindelse med smalle programmer.

I adfærdsafsnittet giver Bengt Nordström og Anders Gahlin en historisk oversigt over, hvordan radio og TV har ændret roller gennem tiden. I 60'erne overtog TV radioens rolle som aften- og weekendmedie og primær aktivitet, og radioen blev henvist til en andenplads som akkompagnement på arbejdspladsen og hjemme - primært i dagtimerne. Nu viser undersøgelser fra områder med kabel-TV at TV også - især for de unge - er på vej til at blive et sekundært medium, som man lytter til, mens man laver noget andet. Musikvideoer på TV overtager radioens rolle og de unge satellit-seere lytter mindre til radio.

Antologiens receptionsdel er domineret af Olle Findahl og Birgitta Höijers arbejde. Findahl har både en artikel om informationskløft-projektet og en analyse af nyhedsstrukturen nationalt og internationalt. I artiklen "Förståelse och upplevelse av fakta-

program" præsenterer Birgitta Höijer resultaterne af et kvalitativt forskningsprojekt, hvor hun gennem dybdeinterviews afdækkede forskellige forståelses- og receptionsprofiler hos faktaseere. Projektet er en fortsættelse af en lang række af receptionsanalyser af "informative" programmer, som Findahl og Höijer startede allerede i 70'erne, før det blev "in" i medieforskningskredse at lave receptionsanalyser af fiktion.

Hvis Höijer har været forud for sin tid ved at beskæftige sig med receptionsanalyser før det blev "mainstream", sværger Ulla B. Abrahamsson til gengæld til 70'ernes ideologikritiske medieforskningstradition i artiklen "TV-fiktions innehåll och betydelse". Artiklen rummer resultaterne af en indholdsanalyse af 195 fiktionsprogrammer fra svensk TV, som viser det velkendte billede af fiktionens virkelighedsfordrejning med stereotype kønsroller, overrepræsentation af modne, magtfulde mænd etc. Abrahamsson argumenterer for, at man ikke kan slutte fra udbuddets ideologiske indhold til påvirkningen af seerne, men i stedet for at undersøge modtagernes betydningsdannelse ud fra de konkrete fiktionsudsendelser, sluttet artiklen af med nogle generelle hypoteser om mediernes påvirkning og nogle påstande om, at mediernes virkelighedsbillede nok har en eller anden betydning for seernes bevidsthedsdannelse. Den konklusion efterlader læseren med en tom fornemmelse.

Cecilia von Feilitzen m.fl.s betydningsfulde forskningsindsats på børne- og ungdomsområdet kommer ikke helt til sin ret i artiklen "Barnen i mediasamhället", som blot giver en smagsprøve på nogle af de vigtigste forskningsresultater og i staccato-tempo afliver nogle myter om mediernes skadelige virkninger på børn. Lilian Nowak beskæftiger sig i projektet "Lyssnare med kvalitetskrav" med de smalle programmer, som glider ud af de traditionelle lytterundersøgelser stormaskede net og ender som nuller i tabellerne. Ved hjælp af kvantitative og kvalitative metoder har hun under-

søgt målgruppens modtagelse af en række smalle programmer. Artiklen giver tre eksempler: En undersøgelse blandt naturinteresserede af miljø- og naturprogrammer på P1, en undersøgelse blandt radioteater-lyttere i forbindelse med radioteatrets udsendelser og en undersøgelse blandt klassisk musik-lyttere af det svenske P2. I alle tre tilfælde bliver konklusionen et kvalitetsargument for de smalle udsendelser - men derudover giver den kvalitative del en værdifuld indsigt i, hvordan lytterne bruger de smalle programmer og hvilken betydning de har for forskellige grupper af lyttere.

Det er fint, at nogle af PUBs betydningsfulde bidrag til medieforskningen nu er samlet med en udførlig litteraturliste til videre fordybelse. Og samtidig er det tankevækkende at betragte PUBs forskningsindsats gennem et kvart århundrede, for spørgsmålet melder sig, om det socialt ansvarlige Public Service begreb med vægt på minoriteter og de svage grupper, som PUBs forskning udspringer af og bliver et forsvar for, kan bære i fremtiden. Måske er det allerede ved at blive overhalet af den kommercielle medieudvikling, som nu også tager fart i Sverige.

Ib Poulsen: *Radioavisens forstædelighed*. Forskningsrapport nr. 2B/88. Danmarks Radio, 232 s.

Anmeldt af: lektor Jørgen Poulsen, Roskilde Universitetscenter.

Ib Poulsen har siden 85 i samarbejde med DR været engageret i forskellige undervisnings- og udviklingsprojekter, med det formål at øge Radioavisens forstædelighed. Det bedst undersøgte af dem, findes beskrevet i denne rapport:

37 forsøgspersoner er blevet udsat for to Radioavisere: Én, der har været udsendt og én, hvor der er satset ekstra meget på at gøre den forståelig, uden at ændre formen væsentligt. Der

er gennemført lange kvalitative interviews og udskrevet 1146 sider herfra.

Det store materiale synes ikke i nævneværdigt omfang at have svækket Ib Poulsens overblik. Han diskuterer klart og præcist en række metode- og fortolkningsproblemer undervejs. Men grundigheden har påvirket rapportens omfang og detaljeringsgrad uheldigt: 232 sider i en forskningsrapport til dagligdags praktisk brug! For læseren er det let at tabe både lyst og overblik under fordøjelsen af de mere end 400.000 bogstaver.

Hovedpointen synes at være, at selv med de ret beskedne forskelle mellem de to radioavisere, så er forståeligheden øget mærkbart (i gennemsnit ca. 35 %), dog mest markant hos de højtuddannede kvinder. Midlerne hertil er: Dagligsprog, metaforer, anskueliggørelse. Fremførelsen er rensset for uhensigtsmæssige betoning, uklar artikulation, for højt tempo, klichétone, kommapauser etc. Desuden "diskrete formmæssige" ændringer: Resumé'er og sammenbindinger i op- nedlæg.

Det er lidt tåget, hvorfor det i forsøget har været afgørende at ændre så lidt i formen. Som det fremgår af Ib Poulsens artikel i dette nummer af *MedieKultur*, har man da også ved senere lejligheder fået nok så bemærkelsesværdige nye forbedringer i forståeligheden, f.eks. ved at indlægge illustrerende lydeffekter.

Hovedproblemet mht. forståelighed for mange kvinder og især lavtuddannede generelt, er radioavisens manglende relevans i forhold til hverdagen. Det viser sig at nyheder, der kan relateres til lytterens hverdag og erfaringsverden, forstås bedre.

Rapporten har bl.a. følgende anbefalinger ud fra interviewpersonernes ønsker og undersøgelsernes målinger af forståeligheden:

- bredere orienteringer frem for korte telegrammer
- oplæsningstempo for højt
- kvinderne ønsker flere almindelige mennesker i radioavisen
- den logiske sammenhæng mangler eller er utydelig

- forudsætningsniveauet er for højt
- mangler mulighed for identifikation, fordi synsvinklen ligger hos eksperterne
- at historierne ikke anskueliggøres i tid og rum.

Flere af hovedresultaterne burde med selv beskedne midler let kunne omsættes i en mere forståelig radioavis. Det er påfaldende - og dette er min private fortolkning - at det sker i så beskedent omfang. Er det dovenskab eller arrogance over for lytterne?

Måske fordi Radioavisens kernelyttere er mænd med høj uddannelse og den produceres af mænd, der gerne ville have haft sådan en. Eller sagt med andre ord: Radioavisen ønsker måske slet ikke at blive mere forståelig, men vil hellere være en autoritet, der lyder kvalificeret professionelt og korrekt. Det giver trods alt mere status blandt de overvejende mandlige embedsmænd, eksperter og politikere, som Radioavisens ledelse og medarbejdere omgås til dagligt. Men disse grupper udgør nu engang højst 1-3 % af Radioavisens lyttere!

Ib og Ulla Bondebjerg: *Medier og samfund*. Borgen 1990, 192 s.

Anmeldt af: lektor Birgitte Tufte, Danmarks Lærerhøjskole.

Dette er en undervisningsbog, beregnet til gymnasiet. Den henvender sig også til andre, som interesserer sig for den samfundsmæssige og indholdsmæssige side af 90'ernes massemedier

Bogens anslag er bogdropper-debatten, for derfra at diskutere det lødige/underlødige i et historisk perspektiv og i forhold til de unge - og de forandringer i ungdomskulturen, som har fundet sted siden anden verdenskrig. Der lægges særlig vægt på 80'ernes ungdomskultur og dens placering i det generelle kultur- og mediemønster.

Kapitel 2 omhandler de kønsspecifikke forskelle i mediebrug, også hvad angår de unge - såvel på det kvantita-

tive som på det kvalitative plan. Også hvad angår unge og computere har der vist sig at være kønsspecifikke forskelle, påpeger bogens forfattere. I det næste kapitel diskuteres computeren i det pædagogiske arbejde - og det samfunds- og uddannelsesmæssige perspektiv understreges:

"Den funktion informationsteknologien får i uddannelse og socialisering hænger i sidste instans sammen med, hvilket samfund vi ønsker skal udvikles med teknologien. Et mere decentralt og demokratisk, hvor den bruges til at sprede viden og magt og give den enkelte større muligheder for selv at søge og bruge informationer, eller et mere centraliseret og hierarkiseret samfund, hvor nogle behersker teknologien kreativt, mens andre blot betjener den".

De følgende to kapitler er af mere teoretisk art og formidler på en klar og pædagogisk måde stof som Freuds teorier om socialisation og jeg-dannelse, narcissisme og hjerneteorier, og ikke mindst diskuteres den traditionelle mediepåvirknings- og forfaldstese, som det bl.a. er formuleret af Neil Postman. Med afsæt i modtageroplevelsen drøftes reklamen som en afspejling af kulturens udvikling og massemediernes øvrige genrer. Den teoretiske gennemgang af "kommunikation" omfatter et kort rids af massemediernes udvikling og hovedtendenserne indenfor massekommunikationsforskningen.

I kapitlerne om TV-institutionsanalyse og TV-genrer behandles det indholdsmæssige - herunder de nye blandingsformer på TV-skærmen. Til at illustrere teorierne om genreblandinger, overskridelse og forandring - og som eksempel på "gamle" genrer - omtales en række TV-programmer, eksempelvis nyhedsudsendelser, ungdomsudsendelser, TV-serier, dokumentarprogrammer, musikvideoer m.m.

Kap. 8 og 9 drejer sig om medierne i Danmark og internationalt set - ud fra en økonomisk/samfundsmæssig synsvinkel. I bogens sidste kapitel drøftes "fremtidens mediesamfund" ud

fra en nuanceret holdning til mulige konsekvenser af den udvikling, som finder sted i øjeblikket, og bogens forfatter tager afstand fra det skræmmebillede, som ofte tegnes, når mediernes fremtid er til debat.

Bogen er primært skrevet med henblik på samfundsfag og dansk - men også i forhold til faget film- og TV-kundskab i gymnasiet. At kræve hele bogen læst af gymnasiaster vil nok være en lidt stor mundfuld, men - som der også gøres opmærksom på i forordet - vil den med fordel kunne bruges i dele. Dens force er, at den kobler et indholdsanalytisk og et samfundsmæssigt perspektiv, hvorved den opfylder et behov blandt studerende og undervisere.

At den er brugbar i gymnasiet er der ingen tvivl om, men at den også kan bruges i andre sammenhænge bl.a. af folkeskolelærere i forhold til deres medieundervisning i folkeskolens ældste klasser og som grundbog på Danmarks Lærerhøjskole, er der p.t. et halvt års empiri på. Den vil også være velegnet som grundbog til dele af grunduddannelsen på de højere læreranstalter. I sammenhænge hvor man har brug for at diskutere delemerer er bogen nyttig, fordi den har et overskueligt indeks og en god litteratur- og materialevejledning.

Frands Mortensen, Jørgen Poulsen og Jørgen Stigel (red.): *Mediehåndbogen*, Gyldendal 1990, 392 s., kr. 330,-.

Anmeldt af: Elsebeth Korsgaard, Kolding Amtsgymnasium

Mediehåndbogen er på flere måder et digert værk. Bogen er på 392 sider, og den indeholder et solidt baggrundsmateriale til analyse af massekommunikative tekster og billeder. Den præsenteres som en opslagsbog og lærebog. Dens hoveddel består af et emneordsafsnit, hvor brugeren kan slå op og få en fyldig beskrivelse af et ønsket emne.

I afsnittet gives der en udførlig beskrivelse af ialt 102 emner. De dækker stort set alle former for massekommunikation, fra den traditionelle skrevne presse til de mere avancerede datamedier. Ved at slå op i dette emneafsnit kan man få viden, som kan anvendes på forskellige analyse-niveauer. Man kan hente forklaringer til analyse af den enkelte medietekst (f.eks. reportagen og kommentaren), man kan få beskrivelser af medietyper (f.eks. sensationsavis og TV 2), og man kan få oplysninger til brug ved institutions- og organisationsanalyser (f.eks. International regulering af radio og TV og DR). Dette er blot eksempler, der skal illustrere bogens bredde og fleksibilitet.

Ser man nærmere på enkelte emneord, får man dokumentation for, at bogen også er brugbar som lærebog. Mange af emneordsbeskrivelserne er omfattende, og som eksempel kan nævnes, at man får syv sider stof om Danmarks Radio. Opslaget omfatter DR's historie, produktion, styrelse og begreber som alsidighed og neutralitet. Emner af medieteoretisk karakter behandles bl.a. under opslaget "Forståelsesformer og reception". Her kan man læse om forholdet mellem mediebudskabet og modtageren, og her findes bl.a. en omtale af receptionsteorien.

I bogens indledning gives der et eksempel på, hvorledes man i undervisningssammenhænge kan anvende bogen på flere analyseniveauer. Det er et afsnit, der kort præciserer, hvilke elementer, der bør medtænkes i enhver medieanalyse. Her gives et godt bud på, hvad der er det særlige ved en massekommunikativ tekst til forskel fra f.eks. en skønlitterær tekst. Afsnittet kan anvendes som introduktionstekst til arbejdet med massekommunikation i en klasse. Men også mange undervisere kan med udbytte læse dette afsnit, inden de skal tilrettelægge et undervisningsforløb.

Bagerst i bogen findes en del statistisk materiale om oplagstal og medieforbrug m.m. Endelig indeholder bogen et afsnit om mediernes udvikling i